

FOLKETINGET
RIGSREVISIONEN

Februar 2022

Rigsrevisionens notat om

**tilrettelæggelsen af en
større undersøgelse af
statsstøttede opfindelser**

Tilrettelæggelsen af en større undersøgelse af statsstøttede opfindelser

4. februar 2022

RN 1401/22

I. Indledning

1. Statsrevisorerne anmodede på deres møde den 12. november 2021 om en undersøgelse af statsstøttede opfindelser, jf. rigsrevisorlovens § 8, stk. 1. Dette notat beskriver, hvordan en eventuel større undersøgelse vil kunne tilrettelægges.

Undersøgelsen kan gennemføres, så Rigsrevisionen kan afgive en beretning til Statsrevisorerne i 4. kvartal 2022.

II. Baggrund

2. Det fremgår af Statsrevisorernes anmodning, at Statsrevisorerne ønsker, at Rigsrevisionen foretager en undersøgelse af effekten af statens støtte til opfindelser, der kan udnyttes kommercielt. Statsrevisorerne ønsker særligt en analyse af, i hvilket omfang staten har fået andele i fortjenesten på frembringelse af opfindelser, der har modtaget statslig støtte.

Det fremgår videre af anmodningen, at staten gennem tilskud og kapitalindskud på en række områder støtter udvikling af projekter og opfindelser, der kan udnyttes kommercielt af modtageren. Formålet med støtten er at hjælpe danske virksomheder med at udvikle og nyttiggøre opfindelser og sikre en udvikling til gavn for samfundet. I de senere år har der været særligt fokus på at fremme den grønne omstilling.

I nogle tilfælde har staten retten til støttede opfindelser eller ret til aftalte andele. Støtte til erhvervsvirksomheder kan indeholde muligheder for at sikre staten en andel af den kommercielle gevinst gennem aftaler eller formen for indskud (kapitalindskud). I andre tilfælde er der ingen krav eller mulighed for, at staten får andel i en kommerciel gevinst. Her kan der til gengæld være opnået en gevinst for samfundet.

3. På den baggrund har Statsrevisorerne anmodet Rigsrevisionen om at foretage en gennemgang af et udvalg af konkrete støtteordninger i perioden 2010-2021 og en vurdering af følgende spørgsmål:

- I hvilket omfang er formålene med støtteordningerne indfriet?
- I hvilket omfang fører statsstøttede opfindelser til patentering og kommerciel udnyttelse?
- I hvilket omfang har staten fået andele i fortjenesten på frembringelse af opfindelser, der har modtaget statslig støtte?

4. Statsrevisorerne peger desuden på en række mulige emner for undersøgelsen i anmodningen. Disse emner har Rigsrevisionen indarbejdet i tilrettelæggelsen af undersøgelsen.

III. Tilrettelæggelsen af undersøgelsen

5. Rigsrevisionen forventer at tilrettelægge undersøgelsen med det formål at afdække, om offentlige forskningsinstitutter og statslige myndigheder sikrer, at forskningsresultater, nye teknologier og opfindelser frembragt ved hjælp af offentlige midler udnyttes kommercielt og nyttiggøres for det danske samfund.

Rigsrevisionen forventer at opdele undersøgelsen i 2 dele:

- udvalgte offentlige forskningsinstitutters frembringelse af opfindelser, fx universiteter mv.
- udvalgte støtte- og finansieringsordninger, fx Innovationsfonden, Vækstfonden og Danmarks Grønne Investeringsfond.

I nedenstående afsnit har vi angivet, hvordan vi forventer at undersøge de 2 dele. Vi forventer, at undersøgelsens 2 dele tilsammen vil besvare Statsrevisorernes anmodning.

Opfindelser frembragt på offentlige forskningsinstitutter

6. Den første del af undersøgelsen vil omhandle udvalgte offentlige forskningsinstitutter. Undersøgelsen vil afdække, om de udvalgte offentlige forskningsinstitutter har tilrettelagt deres forretningsgange og processer i overensstemmelse med lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutter. Derudover vil undersøgelsen også afdække forskningsinstitutternes faktiske virksomhed og opfølgingsproces. Herunder vil vi undersøge konkrete forskningsprojekter, i hvilket omfang opfindelser fører til patentering og kommerciel udnyttelse, og i hvilket omfang forskningsinstitutterne får andel i eventuel kommerciel fortjeneste. I forhold til den kommercielle udnyttelse vil vi også undersøge, hvordan immaterielle rettigheder fordeles mellem forskere, forskningsinstituttet og en eventuel tredjepart (fx en privat virksomhed).

Lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutter

Lovbekendtgørelse nr. 210 af 17. marts 2009 – lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutter – har til formål at sikre, at forskningsresultater frembragt ved hjælp af offentlige midler nyttiggøres for det danske samfund ved erhvervsmæssig udnyttelse, jf. § 1.

Det fremgår desuden af lovens § 8, stk. 1, at hvis en arbejdstager som led i sit arbejde har gjort en opfindelse, så har institutionen, som arbejdstageren arbejder for, krav på at få overdraget de rettigheder, der knytter sig til opfindelsen.

7. Vi forventer at afgrænse denne del af undersøgelsen til udvalgte offentlige forskningsinstitutter og udvalgte forskningsprojekter. Offentlige forskningsinstitutter dækker bl.a. over universiteter, sektorforskningsinstitutioner og sygehuse. Den endelige udvælgelse af forskningsinstitutter til undersøgelsen vil blive foretaget på baggrund af en kortlægning af alle offentlige forskningsinstitutter. Udvælgelsen vil endvidere blive foretaget under hensyntagen til det enkelte instituts/den enkelte myndigheds omfang af frembringelse af opfindelser samt øvrige kriterier som økonomisk væsentlighed, kendte risici mv. Udvælgelsen af konkrete forskningsprojekter vil bl.a. blive udvalgt på baggrund af forskningsprojekternes økonomiske potentiale.

Denne del af undersøgelsen vil først og fremmest omfatte Uddannelses- og Forskningsministeriet, der bl.a. er ansvarlig for universiteterne.

Udvalgte støtte- og finansieringsordninger

8. Den anden del af undersøgelsen vil omhandle statslige myndigheder, der administrerer støtte- og finansieringsordninger til virksomheder og forskningsprojekter. Undersøgelsen vil omfatte, om udvalgte støtte- og finansieringsordningers formål er opnået som fastlagt i bagvedliggende lovgivninger, bekendtgørelser, fundatser, kommissorier, forretningsordner mv. Dette vil vi undersøge ved at afdække støtte- og finansieringsordningernes forretningsgange og processer. Undersøgelsen vil derudover også omfatte, om konkrete støttetildelinger og finansieringer fører til opfindelser og kommerciel udnyttelse. Herunder vil undersøgelsen afdække, i hvilket omfang de statslige myndigheder bag støtte- og finansieringsordningerne får andel i den kommercielle fortjeneste, som de konkrete støttetilskud og finansieringer eventuelt fører til.

9. Vi forventer at afgrænse denne del af undersøgelsen til udvalgte støtte- og finansieringsordninger. Støtte- og finansieringsordninger dækker bl.a. over fonde, der uddeler økonomiske tilskud, fælleseuropæiske støtte- og finansieringsprogrammer og finanslovbestemte puljer. Udvælgelsen af støtte- og finansieringsordninger til undersøgelsen vil blive foretaget under hensyntagen til Statsrevisorernes anmodning, hvor konkrete støtte- og finansieringsordninger som Innovationsfonden, Vækstfonden og Danmarks Grønne Investeringsfond nævnes. Derudover forventer vi at inddrage yderligere ordninger, som uddeler støtte og finansiering til grønne løsninger, fx Power-to-X, grøn brint og energilagring, som ligeledes er beskrevet i Statsrevisorernes anmodning.

Vi forventer, at denne del af undersøgelsen vil omfatte følgende ministerier:

- Uddannelses- og Forskningsministeriet, der bl.a. er ressortansvarlig for Innovationsfonden og de daværende innovationsmiljøer
- Erhvervsministeriet, der bl.a. er ressortansvarlig for Danmarks Grønne Investeringsfond og Vækstfonden
- Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, der bl.a. er ressortansvarlig for EUDP – Det Energiteknologiske Udviklings- og Demonstrationsprogram, tilskud til udviklings- og demonstrationsprojekter inden for energilagring og 2 konkrete Power-to-X-projekter via Important Projects of Common European Interest (IPCEI).

Det skal dog bemærkes, at det ikke nødvendigvis er alle ovennævnte fonde og støtteprogrammer, der vil indgå i undersøgelsen.

Kortlægning af støtteordninger og aktører

10. Rigsrevisionen vil i den indledende fase af undersøgelsen foretage en kortlægning af offentlige myndigheder, forskningsinstitutter og støtte- og finansieringsordninger, der på forskellig vis støtter frembringelsen af forskningsresultater, nye teknologier og opfindelser. Kortlægningen vil blive anvendt som baggrund for den endelige udvælgelse af ministerier, myndigheder, forskningsinstitutter og støtte- og finansieringsordninger til undersøgelsen.

Afgrænsning

11. Undersøgelsen vil omhandle ministeriernes, udvalgte forskningsinstitutters og støtte- og finansieringsordningernes forvaltning fra 2010 og frem.

12. Rigsrevisionen vurderer ikke, at det er muligt at besvare den del af Statsrevisorernes anmodning, der omhandler beskatning af patenter, der føres ud af landet, fx i forbindelse med virksomhedssalg og overførsel af patenter til udenlandske selskaber. For at skulle undersøge sådanne forhold vil det kræve konkret indsigt i private virksomheders skatteforhold, hvilket Rigsrevisionen ikke har mandat til.

13. Rigsrevisionen skal for god ordens skyld understrege, at der undervejs vil kunne ske ændringer i forhold til det skitserede oplæg.

Lone Strøm